

Просвітянський квітень 1917 року в Острозі

Ведучий рубрики **Микола МАНЬ-КО**, директор Державного історико-культурного заповідника м. Острога

Уперші тижні Української Революції – не пізніше квітня 1917 року за юліанським календарем (105 років тому) – постало товариство «Просвіта» в Острозі. З перших кроків своєї діяльності «Просвіта» була провідною українською організацією міста й повіту, координатором багатосторонньої праці української громадськості у справі національного відродження. Символічно, що низку своїх заходів, зокрема народних читань, Острозька «Просвіта» проводила у старовинному замку князів Острозьких, де вже працював історичний музей і бібліотека.

На жаль, досі немає можливості назвати точну дату заснування Острозької «Просвіти», хоча деякі документи з архіву товариства 1917 року збережені у фондах КЗ «Державний історико-культурний заповідник Острога». Першу поки що відому нам документальну згадку про «Просвіту» в Острозі ми бачимо в листі Кременецької «Просвіти», датованому 26 квітнем (9 травнем) 1917 року. Лист адресований «Раді Остріжського товариства «Просвіта». Кременецькі просвітяни інформують острозьких однодумців, що у їхньому повітовому місті засноване товариство «Просвіта», яке має більш 100 членів, власну книгозбірню-читальню, організувало свій артистичний гурток і готується проводити народні читання і лекції з різних питань. Отже, кременецьким просвітянам, які, судячи з їхнього листа,

організувалися значно раніше 26 квітня (нагадуємо, за юліанським календарем), на цей день уже було відомо про відкриття аналогічного товариства в сусідньому Острозі й наявність у нього виборного органу – Ради.

А найдавніший збережений в історико-культурному заповіднику документ Острозького товариства «Просвіта», виготовлений на власному друкованому бланку,

датований 4 (17) травнем 1917 року і має порядковий номер 4. Рада товариства повідомляє Острозькому міському старості, що представниками «Просвіти» в комісію, організовану при міській управі для укладання списків для перших демократичних виборів до міської думи, призначені **Микола Гайденко, Володимир Коцюбинський і Філімон Алтунін**. Документ підписали голова Ради

Острозького товариства «Просвіта» **Дубляниця** [ініціали нерозбірливі] і її секретар **Гнат Мартинюк**. Отже, перші три вихідні документи Острозької «Просвіти» мали з'явитися в світ раніше цього травневого дня.

Обидва наведені документи однозначно підтверджують наш висновок, що Українське товариство «Просвіта» в Острозі засноване не пізніше квітня 1917 року, тож у ці

тижні є всі підстави відзначити його 105-річчя.

Внесок острозьких просвітян у боротьбу за національне і державне відродження у часи Української Революції і в наступні десятиліття потребує подальшого вивчення – як ідейних попередників нинішнього покоління, що зі зброєю в руках захищає заповіт національного Генія: «В своїй хаті своя й правда, і сила, і воля».

